

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อ้อยโรงงาน เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ ใช้เป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล โดยมีการบริโภคน้ำตาลในประเทศปีละ 1.6-1.7 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 17,000-19,000 ล้านบาท และมีการส่งออกน้ำตาลจำหน่ายในตลาดโลกปีละมากกว่า 3 ล้านตัน นำรายได้เข้าประเทศ 20,000-30,000 ล้านบาทต่อปี ทำให้ประเทศไทยมีสถานภาพเป็นผู้ส่งออกน้ำตาลอันดับ 4 ของโลก รองจาก บราซิล สหภาพยุโรป และออสเตรเลีย ศูนย์บริหารการผลิต สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายได้รายงานการเก็บเกี่ยวอ้อยและ การผลิตน้ำตาลทรายตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2557 จนถึงวันที่ 11 พฤษภาคม 2558 ว่ามีอ้อยเก็บเกี่ยวเข้าโรงงานน้ำตาลไปแล้วจำนวน 105.96 ล้านตัน ผลิตเป็นน้ำตาลได้ 11.30 ล้านตัน แยกเป็นน้ำตาลทรายดิบ 8.11 ล้านตัน และน้ำตาลทรายขาว 3.19 ล้านตัน ค่าความหวานของอ้อยเฉลี่ย 12.23 ซี.ซี.เอส. ผลผลิต น้ำตาลทรายเฉลี่ยต่อตันอ้อย 106.66 กก.ต่อตันอ้อย (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560)

จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการปลูกอ้อยโรงงาน ซึ่งมีโรงงานน้ำตาลไทยเอกสิทธิ์ตั้งอยู่ในพื้นที่ และมีโรงงานน้ำตาลทิพย์สุโขทัยที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง แต่พบว่ามีพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานของจังหวัดเพียงเล็กน้อยเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับพืชชนิดอื่น โดยมีพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานทั้งจังหวัด 41,837 ไร่ (ฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์, 2560) โดยพื้นที่เพาะปลูกอ้อยโรงงานส่วนใหญ่ อยู่ที่อำเภอต่างๆ ดังนี้ รัตน พิชัย เมือง ทองแสนขัน น้ำปาด ท่าปลา และลับแล

อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์ มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน และขาดแคลนแหล่งน้ำทำการเกษตร โดยส่วนใหญ่จะทำนาได้เพียงปีละหนึ่งครั้ง ส่วนในฤดูแล้งเกษตรกรจะทำการปลูกพืชไร่ที่ใช้น้ำน้อย ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน และพืชตระกูลถั่ว ซึ่งพืชไร่ที่เกษตรกรปลูกนั้นประสบปัญหาในเรื่องราคาผลผลิตที่มีราคาถูก โดยเฉพาะข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และมันสำปะหลัง โดยในช่วง 1 ถึง 2 ปีที่ผ่านมาเริ่มมีเกษตรกรหันมาปลูกอ้อยเพิ่มขึ้นแต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงงานน้ำตาล ซึ่งที่ตั้งของโรงงานอยู่ไม่ไกลจากพื้นที่ การขนส่งวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานมีต้นทุนต่ำ เป็นอีกปัจจัยที่เหมาะสมต่อการปลูกอ้อยของอำเภอทองแสนขัน

และยังมีพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกอ้อย ตามคำแนะนำพื้นที่ที่เหมาะสมของดินต่อการปลูกอ้อยโรงงาน โดยมีพื้นที่ S1 เหมาะสมมาก จำนวน 68,877.71 ไร่ และพื้นที่ S2 เหมาะสมปานกลาง จำนวน 15,846.63 แต่พบว่าพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานทั้งอำเภอเพียง 3,253 ไร่ ซึ่งถือว่าน้อย

การส่งเสริมการปลูกอ้อยโรงงานของจังหวัดอุดรธานีในปี 2560 ได้มีโครงการส่งเสริมและพัฒนาผลผลิตการเกษตรแบบบูรณาการ ปี 2560 กิจกรรม ส่งเสริมการปลูกอ้อยในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยมีเงื่อนไขโครงการ คือพื้นที่ที่จะเข้าร่วมโครงการต้องเป็นพื้นที่ที่จะปลูกอ้อยโรงงานใหม่ ไม่ใช่พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานเดิม โดยเป็นพื้นที่ปลูกข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และอื่นๆ มีพื้นที่รวมกัน 5 - 20 ไร่ ซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับการสนับสนุนปุ๋ยเคมี 1 กระสอบ/ไร่ ซึ่งมีเกษตรกรผ่านคุณสมบัติเข้าร่วมโครงการ จำนวน 193 ราย และในปี 2561 ได้มีโครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) ซึ่งเป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน โดยในพื้นที่ของอำเภอทองแสนขันได้คัดเลือกเกษตรกรที่มีพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่เป็นอ้อยโรงงาน โดยมีคุณสมบัติ คือ ต้องเคยเป็นพื้นที่ที่เคยปลูกข้าว ในฤดูกาลผลิตปี 2560 และพื้นที่นี้ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าว โดยมีการสนับสนุนเป็นปัจจัยการผลิตจำนวน ไร่ละ 2,500 บาท และอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตอ้อยโรงงานจำนวน 1 ครั้ง เป้าหมายเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน 20 ราย รายละไม่เกิน 3 ไร่ ซึ่งเกษตรกรให้ความสนใจมาสมัครเข้าร่วมโครงการ แต่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีคุณสมบัติ เนื่องจากเคยเป็นแปลงที่ปลูกอ้อยโรงงานอยู่แล้ว และมีเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเพียง 15 ราย โดยสาเหตุส่วนหนึ่งอาจเกิดจากปัญหาในเรื่องของการส่งเสริมการผลิตและการประชาสัมพันธ์การผลิตอ้อยโรงงานที่ยังไม่เพียงพอ และปัญหาการส่งเสริมการผลิตของโครงการภาครัฐที่มีข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ที่เข้มงวด จึงทำให้เกษตรกรยังคงยึดติดกับวิถีชีวิตแบบเดิม ที่ปลูกพืชตามบรรพบุรุษ ทำให้เกิดปัญหาทางการเกษตรตามมา ทั้งในเรื่องของราคาผลผลิตและคุณภาพผลผลิตที่ตกต่ำ

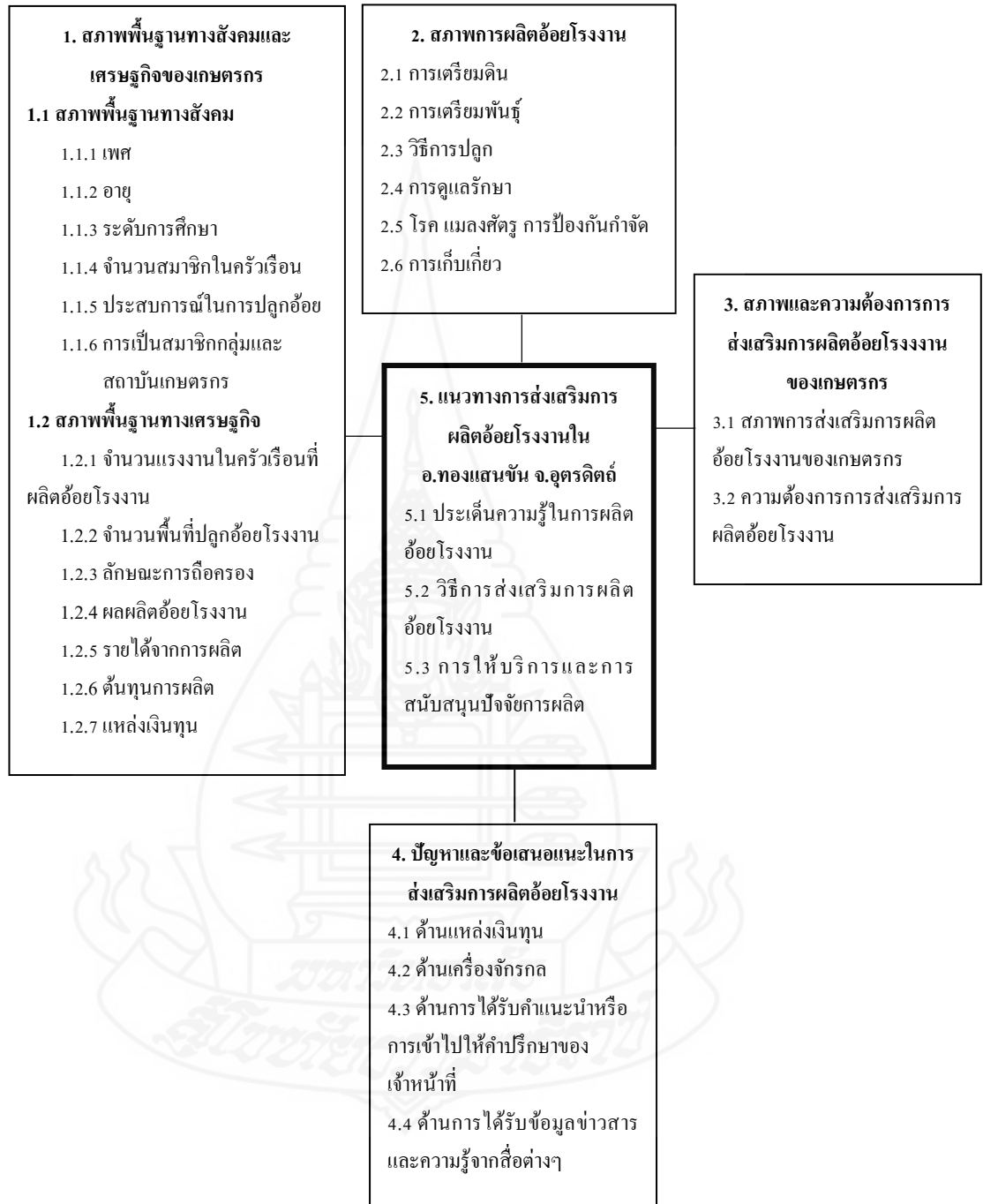
จากสภาพการปลูกอ้อยโรงงานของเกษตรกรดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี จึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติในการปลูกอ้อยโรงงานของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงาน ความต้องการการส่งเสริมการปลูกอ้อยโรงงาน ตลอดจนศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงาน ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มีความเหมาะสมสำหรับเกษตรกร นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานอย่างถูกต้องและตรงกับความต้องการต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงาน
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการผลิตอ้อยโรงงานของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงานของเกษตรกร
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงานของเกษตรกร
- 2.5 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงานของเกษตรกร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

4.1 ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการผลิตอ้อยโรงงานของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์ ปีการผลิต 2559/60 เท่านั้น จำนวน 236 คน

4.2 ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์ เกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพการผลิตอ้อยโรงงาน สภาพและความต้องการการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงานของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงาน ตลอดจนแนวทางการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงานใน อ.ทองแสนขัน จ.อุตรดิตถ์

4.3 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2561 ถึง เดือน มิถุนายน 2561

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 อ้อยโรงงาน หมายถึง อ้อยที่เกษตรกรปลูกเพื่อเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อผลิตน้ำตาลทราย

5.2 เกษตรกร หมายถึง ผู้ปลูกอ้อยโรงงานในปีการผลิต 2559/60 ในพื้นที่อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์

5.3 ต้นทุนการปลูกอ้อยโรงงาน หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการปลูก ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีในการป้องกันกำจัดโรค ค่าจ้างแรงงาน ที่ใช้ไปในการผลิตอ้อยโรงงานในปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3

5.4 รายได้ปลูกอ้อยโรงงาน หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่เกิดจากขายอ้อยโรงงานปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3

5.5 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ผลิตอ้อยโรงงาน พื้นที่ปลูก ประสิทธิภาพการปลูก แหล่งเงินทุน รายได้และต้นทุนการผลิตอ้อยโรงงาน

5.6 สภาพการผลิตอ้อยโรงงานของเกษตรกร หมายถึง การปฏิบัติตั้งแต่ด้าน การเตรียมดิน การเตรียมท่อนพันธุ์ วิธีการปลูก โรค แมลงศัตรู และการป้องกันกำจัด การเก็บเกี่ยว

5.7 สภาพการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงาน หมายถึง สภาพการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงานใน 3 ด้านดังนี้ 1) การได้รับการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงานจากหน่วยงานต่างๆ 2) วิธีการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงาน ได้แก่ วิธีการส่งเสริมแบบบุคคล กลุ่ม และมวลชน โดยผ่านสื่อบุคคล สื่อกลุ่ม สื่อมวลชน และสื่อออนไลน์ และ 3) การส่งเสริมหรือสนับสนุนเกี่ยวกับการผลิตอ้อยโรงงาน ได้แก่ ด้านแหล่งเงินทุน ด้านปัจจัยการผลิต ด้านความรู้และเทคโนโลยีการผลิต ด้านเครื่องจักรกล และด้านอื่นๆ

5.8 ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงาน ใน 3 ด้าน ดังนี้ 1) ประเด็นการส่งเสริม 2) หน่วยงานที่ส่งเสริม และ 3) วิธีการส่งเสริม

5.9 ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงาน หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรผู้ผลิตอ้อยโรงงาน คิดว่าเป็นปัญหาต่อการผลิตอ้อยโรงงาน ในด้านแหล่งเงินทุน การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ เครื่องจักรกล การได้รับคำแนะนำหรือการเข้าไปให้คำปรึกษาของเจ้าหน้าที่ การได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากสื่อต่างๆ

5.10 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงาน หมายถึง ข้อคิดเห็นเชิงแนะนำที่เกษตรกรผู้ผลิตอ้อยโรงงานเสนอเพื่อพิจารณา ในด้านแหล่งเงินทุน การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ เครื่องจักรกล การได้รับคำแนะนำหรือการเข้าไปให้คำปรึกษาของเจ้าหน้าที่ การได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากสื่อต่างๆ

5.11 แนวทางการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงาน หมายถึง ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงาน ใน 3 ด้าน ได้แก่ ประเด็นความรู้ในการผลิตอ้อยโรงงาน วิธีการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงาน และการให้บริการและการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เป็นแนวทางในการปรับปรุงการวางแผนการผลิตอ้อยโรงงานของเกษตรกรในอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์

6.2 ข้อมูลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ผลิตอ้อยโรงงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

6.3 เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหา รวมถึงกำหนดข้อเสนอแนะการผลิตอ้อยโรงงานแก่เกษตรกรให้ดียิ่งขึ้น

